

QORİDƏN GƏLƏN QATAR...

Müəllim hazırlamaq üçün hökumət tərəfindən açılmış məktəb Qori seminariyası ilə İrəvan seminariyalarıdır. Bu seminariyalardan çıxan müəllimlər, bəxşisus Qori seminariyasından, müəllimlik sənətini yaxşıca bilirilər. Tədris və tərbiyə işlərini də müəllimlik nizamlarına müvafiq icra edir. Lakin bu seminariyaların müsəlman mərkəzlərinə yaxın olmaması burdan çıxan müəllimlərin əvvəl dəfələrlə camaata biganə görünmələrinə səbəb verir. Çox danışdırlar ki, Qori seminariyasının müsəlman şöbəsi Bakıya və ya Tiflisə, yaxud Şamaxıya köçürüləcəkdir. Lakin bu danışıqdan hələ ki, bir şey çıxmadı, görünür ki, məsələnin də dalına düşən olmayıbdır.

Firidun bəy və həyat yoldaşı
Badisəbə xanım

Yağonda ikicə nəfər idilər – Firidun bəy Köçərli və arvadı Badisəbə xanım. Qatar Tiflisdə çətana qədər Firidun bəy gözünü belə qırpımadı. Naftunluğu ötəndə isə oturduğu yerdə qalmadı. Badisəbə xanım onun əzgin və yorğun üzünə baxa-baxa qalmışdı. Sarışın sifətində çoxdan ötüb keçmiş gəncliyin, gümrəhlığın hələ də tərəvəti vardı.

Bir azdan qatar taqqataraqla Böyük Kəsiyi keçib, Salahlıya tərəf şütüyəndə Badisəbənin kəndi yadına düşdü, sağ səmtə baxa-baxa qaldı. Kürün o biri sahilində onun uşaqlığı, ilk gəncliyi qalmışdı. Doğma Salahlının yastı-yapalaq damları qaralır. Avey dağı, bir az aşağıda Narlı qaj, bu yanda isə Ceyrançöl düzü, məşhur Qarayazı meşəsinin ətəyində qıvrıla-qıvrıla axıb gedən Kürün qıraqları nə füsunkar, nə gözəl idi.

Kənddə daşdan çox az tikili var idi. Məscid, mədrəsə, bir də Ab-basağa Qayıbovun imarəti uzaqdan diqqəti cəlb edirdi. Yoxsul kəndli damları Kür qırağı boyunca sıralanmışdı. Yaşıl bir lent kimi Kürün yaxasına biçilən Qarayazıda, Sədəfli biçənəyində heç nə dəyişməmişdi. Talalarda təkamseyrək mal-qara, qoyun sürüləri otlayırdı...

Qatar fit verib köhlən at kimi kişnədi. Təpasindəki hisli-paslı qara şiş borudan iki-üç dəfə düməyə buğ buraxdı. Elə bil kimisə köməyə çağırırdı, kiməsə deyirdi ki, dünyanın Petroqrad adlı şəhərində əməkçi insan al bayraq qaldırılıb, zülmkar çarı taxtdan saldı. Oyanın, yiğışin "ey, əhli-müsəlman", mən maarif, işıq gətirirəm sizə.

Üzeyir bəy Hacıbəyli,
əsərləri 4-cü cild, səh. 168-də.
Məqalə 1909-cu ildə "Tərəqqi"
qəzetinin 187-ci sayında dərc olunub

Qori, Tiflis uzaqlarda qaldı. Sədəfli, Ağalı, Şəmmədli məhəlləri isə Kürün o tayında. Yaxınlaşan Tamaşa körpüsü, bir də Poylu stansiyası idi.

Körpüyə xeyli qalmış sürətini azaldan qatar birdən lap yavaş-yavaş dayandı. Badisəbə əvvəlcə sağ, sonra sol pəncərədən təəccüblə çölə baxdı. Elə bu vaxt pəncərənin yanından sürətlə üç-dörd atlı keçdi. Badisəbə xanım yanaqçıq pəncərədən kiminsə qışqıra-qışqıra maşinisti söydüyünü eşitdi. Dönüb ərinə baxdı. Firidun bəy elə şirin mürğüləyirdi ki, Badisəbə qiymədi onu oymatmağa. Lakin irəlidə qalmaqalın, hay-küyün daha da gücləndiyini görüb, Firidun bəyi bir-iki ağız ehtiyatla səslədi. Onun yorğun, yuxulu başı əyilib sinəsinə düşmüşdü. Əlini dizinə qoyub:

- Firidun, ay Firidun, qatar nəyə dayandı, - dedi.

Firidun bəy diksinib oyandı. İkiəlli üz-gözünü, alnını övkələyib, yuxusunu dağıtdı. Dağılmış seyrək saçlarını, nazik saqqalını tumarladı. Bişini qurdalaya-qurdalaya pəncərədən çölə boyladı. Bələdçi pilləkəndə içəri soxulmaq istəyən adamları döşündən geri itələyirdi.

- Nə olub, qatar niyə dayanıb? - deyər Firidun bəy həyəcanla soruşdu.

Səsə geri dönmə belədiç:

- Ağə, - dedi, - bunların kim olduğunu bilmirəm. İçəri soxulurlar. Deyəsən, sizi görmək istəyirlər. Qatırı da bunlar saxlatdırıb.

- İcazə ver, keçim, - deyib, Firidun bəy ehtiyatlı addımlarla yərə düşdü. Bu üç-dörd addımlıq məsafədə ürayinə şübhə toxumu səpildi. Üz-gözündən gürcüyə oxşayan zabitlər onu lal-dinməz, qaş-qabaqla süzdürdülər. Firidun bəy onlarla üzbəüz durub: - Nə olub? Kimi istəyirsiniz? - deyər soruşdu.

Əynində gödəkəç, başında kubanka olan ucaboylu, ortayaşlı zabıt iri gözələrini bərəldib, Firidun bəyə təəccüblə baxırdı. Gürcü dilində yanındakı nəsə deyib, əlindəki matraqı titrədə-titrədə qəzəblə soruşdu:

- Siz aparırsınız seminariyanı?

...Firidun bəy işin nə yerdə olduğunu dərhal anladı. İki addımlıqda Kürün aygırın yəhərinə yatan, elə ilk baxışdan qaçaq-quldura oxşayan

yan bu atlılardan gözü su içmədi. İki saat əvvəl Tiflisdən sorğu-sualsız keçəndə ona elə gəlirdi ki, daha qara-qorxudan qurtardı. Özündə xeyli arxayınlıq hiss edən, ürəyi toxtayan Firidun bəy ana südü qədər şirin olan mürğüyə də elə onda təslim olmuşdu. Yolboyu "bircə Yevlaxa tez çataydıq" - deyib dururdu.

- Bəli, mən aparıram, - deyər zərli poqonunun kənarında akselbantları titrəşən zabıtə üz tutdu: - Nə olub məgar?..

- Sizi kim icazə verib dövlətin əmlakını şəxsi mal kimi vaqona doldurub apararsınız? - Əsəbi zabıt artıq ucadan qışqırırdı. Ağır təbiətli Firidun bəy təmkinini pozmadan:

- Cənab zabıt, siz niyə belə əsəbisiniz? - dedi. - Özüünüzə gəlin, toxtayın. Mən xalqın malını xalqın balaları üçün aparıram. İstəyirəm ki, onlar danabuzov otarmağa, küçələrdə, bazarlarda xırım-xırda alver eləməyə son qoysunlar. İcazəyə gəldikdə isə, əlbəttə, hökumətin icazəsi ilə aparıram.

- Nə hökumət, hansı hökumət?..

Firidun bəy istədi desin ki, Gürcüstan menşevik hökumətinin icazəsi ilə. Bunun ağ yalan olacağını duyub, anı olaraq fikrə getdi. Axı bunlar elə menşevik hökumətinin nümayəndələri idilər.

Odur ki, - Gəncə qubernatorunun sərəncamına əsasən, - dedi.

Zabıt hirsli-hirsli bir addım irəliləyib Firidun bəylə nəfəs-nəfəsə durdu.

- Nə vaxtdan Gəncə qubernatoru Gürcüstan rəhbərlik edir?! Bu saat seminariyanın bütün əmlakını qaytarın geri! Buz Gürcüstan menşevik hökuməti adından sizə əmr edir!

- Cənab zabıt, əsəbiləşməyin, yaqın ki, iki hökumət arasında danışıq və razılıq olub. Ona görə də mənə icazə verdilər ki, seminariyanın Azərbaycan şöbəsinə Qoridən Ağdamə köçürüm. Mən özbaşımə bu işə qol qoya bilməzdim.

Firidun bəy Gəncə qubernatoru məsələsinə də yalan deyirdi. Özlüyündə fikirləşirdi ki, məsafənin uzaqlığını nəzərə alıb, bəlkə, qayıdıb gedərlər. Həm də bu boyda qatardan bir vaqonu ayırub necə, nəylə aparacaq. Bu çöln düzündə vaqonu ayırmaq da mümkün deyildi. Bir də o, az da olsa, Gəncə qubernatoruna bel bağlayırdı. Axı oranın general-qubernatoru Badisəbənin əmisi oğlu İbrahim ağa Vəkilov idi. Bu qarışıq zamanda özgə bir hökumətdən, bir səlahiyyətli adamdan kömək gözləmək də mümkün deyildi. 1918-ci ilin yayında türk ordusu Qars, Ərdəhani aldıqdan sonra Gəncəyə gəlib çıxmışdı. Bakıya dilli bir, dini bir qan qardaşlarının köməyinə gəldirdi. Müsavət hökumətinin baş naziri Fətəli xan Xoyski Gəncədə hökumət qurmaqla məşğul idi. Zaqafqazıyanın varlıları qüvvə toplayıb, Qafqazı

Qazax müəllimlər seminariyasının 100 illik yubileyinin qeyd edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

2018-ci ilin noyabr ayında Qazax müəllimlər seminariyasının yaradılmasının 100 illiyi tamam olur.

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti hökumətinin qərarına əsasən, Qazax müəllimlər seminariyasının təşkilatı Azərbaycanın maarif salnaməsinin ən parlaq səhifələrindəndir.

Görkəmli ədəbiyyatşünas, tanınmış maarifpərvər və ictimai xadim Firidun bəy Köçərliyə rəhbərliyi ilə fəaliyyətə başlayan Qazax müəllimlər seminariyası bütün fənlərin tədrisinin ana dilində müntəzəm üsullarla aparıldığı yeni təhsil ocağı kimi Azərbaycanın elmin, maarifin və mədəniyyətin inkişafına misilsiz töhfələr vermişdir. Respublikanın bölgələri ilə yanaşı, qonşu ölkələr üçün də uzun illər boyu yüksək ixtisaslı pedaqoq kadrlar hazırlamış seminariyanın yetirmələri sırasında adları təhsil, elm və mədəniyyət tarixinə həkk olunmuş çox sayda tanınmış simalar vardır.

Qazax müəllimlər seminariyası müstəqil Azərbaycan Respublikasının təhsil işçilərinə gənc nəslin azərbaycançılıq məfkurası ruhunda yetişdirilməsi üçün zəngin irs qoymuşdur.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndinə rəhbər tutaraq və Azərbaycan təhsil sisteminin inkişafında müstəsna xidmətlərini nəzərə alaraq, Qazax müəllimlər seminariyasının yaradılmasının 100-cü ildönümünün layiqincə qeyd olunmasını təmin etmək məqsədi ilə qərara alıram:

1. Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyi, Qazax Rayon İcra Hakimiyyətinin təklifləri nəzərə alınmaqla, Qazax müəllimlər seminariyasının 100 illik yubileyi ilə bağlı tədbirlər planı hazırlayıb həyata keçirsin.
2. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti bu Sərəncamdan irəli gələn məsələləri həll etsin.

İlham Əliyev
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Bakı şəhəri, 3 noyabr 2018-ci il.

şura Rusiyasından ayırmışdılar. Onların Tiflisdə təşkil etdikləri "Seym" üç respublikanı birləşdirirdi.

Əslində Firidun bəy seminariyanın Azərbaycana köçürülməsinə çoxdan planlaşdırırdı. Bu mühüm işə Azərbaycan maarifçiləri hələ 1884-cü ildə təşəbbüs göstərmişdilər. Seminariyanın müəllimi Səfəralibəy Vəliyev hamin il aprelin 24-də çağırılmış pedaqoq şu-

Qazax Müəllimlər Seminariyasının yerləşdiyi binası

